

गिरिमित्र सन्मानार्थीबद्दल

गिरिमित्र संमेलन २००४

गिरिमित्र जीवनगौरव श्री. हरिश कपाडिया

Harish Kapadia has made a unique contribution to our knowledge of the Himalaya, as editor of Himalayan Journal, one of the most authoritative and comprehensive records of exploratory activity in the Himalaya; through his numerous books and as a leader and organizer of countless expeditions over the years.

His first visit to the Himalaya was almost 45 years ago. He has never locked back since, still trekking and climbing actively. His main contribution to Himalayan climbing has been to explore unknown areas and, in number of cases, to open up climbing possibilities. He has personally climbed more than 30 Himalayan peaks, many of them first ascents. Moreover he has crossed more than 130 Himalayan passes to explore different valleys.

As an expedition leader, he has initiated a series of joint expeditions with climbers from the United Kingdom, France, Japan and the United States to explore and climb throughout the Indian Himalaya.

He is a selfless mountain lover who undertook everything simply for the love of it and not for fame or money. He managed all this while he was a businessman. He continued his passion despite two serious personal injuries and a major family setback in the tragic loss of his young soldier son to terrorism in Kashmir.

He is an explorer in the true traditional mode and has visited almost all the ranges in the Indian Himalaya in last four decades. His explorations have opened new horizons for future mountaineers.

He was elected Honorary Member of the leading Alpine Clubs; of London, USA, Japan and Poland. He was awarded the Indian Mountaineering Foundation Gold Medal in 1993. It is most fitting, that in the year 2003, in which the 50th Anniversary of the first ascent of Everest was celebrated, Harish Kapadia was honoured with the Royal Medal, the "Patron's Medal", by the Royal Geographical Society 'for contributions to geographical discovery and mountaineering in the Himalayas'. He was the first Indian to receive this highest adventure award after 125 years. The President of India honoured him with the prestigious 'Tensing Norgay National Adventure Award' (2003) for Life Time achievements, the highest Adventure Award in India. In 2006 he received the prestigious 'King Albert I Mountain Award' in Switzerland.

Girimitra Sammelan felt honoured to conform upon him "Life Time Achievement Award".

गिरिमित्र संमेलन २००५

गिरिमित्र जीवनगौरव श्री. शरद ओवळेकर

श्री. शरद ओवळेकर गिर्यारोहकांचे गुरु म्हणूनच ज्यांच वर्णन कराचं असं व्यक्तिमत्व म्हणजे श्री. शरद ओवळेकर. लौकिक अर्थानं सर कोणत्याही शाळेचे, महाविद्यालयाचे शिक्षक नव्हते, पण चार भिंतीबाहेर डोंगरात फिरणाऱ्या प्रत्येकालाच सर गुरुच होते आणि मार्गदर्शकदेखील.

महाराष्ट्रातल्या कित्येक पिढ्या घडविणाऱ्या ओवळेकर सरांची भटकंती ५०च्या दशकात सुरु झाली.

सुरुवातीस काकांच्या सोबती ने भटकंती तर पुढे राष्ट्रसेवादलाच्या माध्यमातून बरीच भ्रमंती होऊ लागली. सर गिर्यारोहणाकडे वळले ते साधारण १९५५ च्या सुमारास गिरिविहारच्या स्थापनेत सरांचा पुढाकार होता. महाराष्ट्रात प्रस्तरारोहणाचा फारसा प्रसार नसताना सर कर्नाळा सारख्या सुळक्यावर आरोहण करीत असत.

महाराष्ट्रातून आखलेल्या पहिल्याच नागरी हिमालयीन मोहीमेत ओवळेकर सरांचा सहभाग महत्वाचा होता. कारण यापुढच्या काळात संपूर्ण आयुष्यात सरांनी गिर्यारोहकांच्या कित्येक पिढ्या घडविण्याच्या महत्वाच्या कामावर लक्ष केंद्रीत केले.

गिरिविहारच्या माध्यमातून लहान मुलांसाठी शिबिरं, प्रस्तरारोहणांची शिबिर हे सराचं सर्वात महत्वाचं मौलिक कार्य होय. गिरिविहारच्या एकंदर वाटचालीतच सरांचा महत्वाचा सहभाग, होता.

पुढे महाराष्ट्रातून गेलेल्या कांचनजगा व एव्हरेस्ट या महत्वाकांक्षी मोहिमांत सरांचे मार्गदर्शन अतिशय महत्वाचे होते. किबहुना या मोहिमातील कित्येक सभासद सरांचेच विध्याथी होते.

ओवळेकर सरांच्या या भरीव योगदानाबद्दल त्यांना गिरिमित्र जीवनगौरव सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र जीवनगौरव (मरणोत्तर)

स्व. श्री. बापूकाका पटवर्धन

बापूकाका या प्रेमळ नावानेच माहिती असणारे हे व्यक्तिमत्व म्हणजे महाराष्ट्राच्या गिर्यारोहण जगताचे अर्धवर्षीय होत. महाराष्ट्रात गिर्यारोहणाच्या छंदाचे वारे दुरुन देखीलस्पर्श करीत नव्हते तेव्हा १९२५ च्या काळात बापू काका धुळे परिसरातील लकींग च्या टेकड्यांची भटकंती करीत होते. पण बापूकाकांच्या गिरिभ्रमणास खरी सुरुवात झाली ५० च्या दशकात.

आर्मीतून वैद्यकीय अधिकारी पदावरून निवृत्त झाल्यानंतर सिंहगडाच्या सहवासात त्यांनी गिर्यारोहणाचा ध्यास घेतला. एच.एम. आय. मधून बेसिक व अँडव्हान्स कोर्स पूर्ण करून त्याला तंत्रशुद्धतेची जोड दिली. सिंहगड म्हणजे बापूकाकांचे जणू काही अंगणच झाले होते. सह्याद्रीतील सराव म्हणजे हिमालयातील मोहिमांची पूर्वतयारी हेच सूत्र त्यांनी अंगी बाणवले होते. मुंबईच्या क्लाइबर्स क्लबशी संलग्न राहून हिमालयीन मोहिमादेखील होऊ लागल्या. श्रीकैलाश ही त्यांची पहिली मोठी मोहीम.

दरम्यान पुण्यातील बी.ओ.बी.पी. मध्ये ते कार्यरत झाले. पुढे ७० मध्ये त्यांनी स्वतः गिरिभ्रमण संस्थेची स्थापना केली आणि मग बापूकाकांच्या हिमालय भटकंतीला खरा वेग आला. गढवाल हिमालयातील गंगोत्री परिसर म्हणजे बापूकाकांचे दुसरे घरच झाले. छोट्या छोट्या शिखरांवर अतिशय तंत्रशुद्ध पद्धतीने मोहिमा आखून त्यांनी संपूर्ण गंगोत्री परिसर अक्षरशः पिंजून काढला.

बापूकाकांची मोहीम म्हणजे थोडक्या साधनसामग्रीत, कमीत कमी पैशात, तंत्रशुद्ध आणि शिस्तबद्धतेचे अगदी प्रतीकच होते. डोंगरातला शिस्तबद्धपणा आयुष्यात देखील उतरला होता. कोणत्याही गोष्टीचा पुनर्वापर हा तर त्यांचा उत्तम गुण होता. डोंगरात

निव्वळ भटकंती न करता पर्यावरणाचा अभ्यास व पर्यावरण सुसंगत भटकंती याचे ते मूर्तिमंत उदाहरण होते.

जे काही केलं, पाहिलं त्याचं समीक्षणात्मक विवेचन लेखन, नकाशे रेखाटन, पत्रव्यवहार अशा विविध मार्गाने अनुभवाचा संग्रह त्यांनी केला. प्रचंड व्यासंग व पत्रव्यवहारामुळे बापूकाका म्हणजे चालते बोलते ग्रंथालयच होते.

गिर्यारोहण क्षेत्रातीलडॉ. जी. आर. तथा बापूकाका पटवर्धन यांच्या मौलिक योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र जीवनगौरव (मरणोत्तर) सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - १ श्री. दिलीप झुंजारराव

दिलीपने १९७८ मध्ये लेडीज माऊंटनियर्स क्लबने आयोजित केलेल्या रॉक क्लाइंबिंग कॅम्पमध्ये प्रस्तरारोहणाचे प्रशिक्षण घेतले. या कॅम्पमध्ये श्री. शरद ओळेकर, प्रो. माळी यांच्याकडून मार्गदर्शन मिळाले. या कॅम्पनंतर त्याने सह्याद्रीतीलसुळके चढाईचा धडाकाच लावला.

१९७९ मध्ये कर्नाळा, ८० मध्ये तावलीचे ३ सुळके आणि पदरचा कलावंतणीचा महाल, ८१ मध्ये नकटा, ८२ मध्ये हडबीची शेंडी, लिंगाणा, कळकराय, ४०० फुटी माहुली क्रॅक, ८३ मध्ये माहुली नवरा, ८४ मध्ये तैलबैला दुसरी भिंत, तुंगी, माहुली वजीर, ८५ मध्ये लुज बोल्डर या सुळक्यांवर यशस्वी आरोहण केले. यापैकी कलावंतणीचा महाल, नकटा, माहुली नवरा, तुंगी, माहुली वजीर, लुज बोल्डर या सुळक्यांवर प्रथम आरोहणाचा मान मिळवला.

८५ मध्ये थांबलेली दिलीपची प्रस्तरारोहणाची मोहिम २००५ मध्ये पुन्हा एकदा पूर्णत्वास गेली. प्रसिद्ध लिंगाण्या सुळक्यावर जानेवारी २००५ मध्ये त्याने एकट्याने यशस्वी आरोहण करून स्वर्गीय संतोष गुर्जर याला आदरांजली वाहिली.

हिमालयातीलमोहिमांमध्येही दिलीपने आपला ठसा उमटवला. पिढारी ग्लेशियर, एव्हरेस्ट बेस कॅम्प, सरहान सांगला असे हिमालयीन पदभ्रमण आणि सेंट्रलपिक, रुदुगैरा, माना, सैफी या हिमालयीन मोहिमा अशी दिलीपच्या खात्यातीलहिमालयीन मोहिमांची नोंद आहे.

सध्या दिलीप नवीन प्रस्तरारोहकांना मार्गदर्शन करण्याची महत्त्वाची जबाबदारी पार पडत आहे. त्याबरोबरच फोटोग्राफी, पक्षीनिरिक्षण, चित्रकला या छंदांच्या जोपासनेतही व्यस्त आहे.

गिर्यारोहण क्षेत्रातीलश्री. दिलीप झुंजारराव यांच्या योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान देऊन गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - २ डॉ. मिलिंद चितळे

मिलिंदने मेडिकलकॉलेजमध्ये असतांना १९८३-८४ सालापासूनच आपल्या डोंगरातीलभटकंतीला सुरुवात केली. १९८५ पासून तो पार्ल्याच्या ७२०० फुटांच्या "या संस्थेतून डोंगरात भटकायला जाऊ लागला. वैद्यकीय प्रॅक्टिसमुळे हिमालयातीलभटकंतीसाठी वेळ काढणे कठीण जायचे. तरीदेखीलत्याने कुलु खोऱ्यातला पातालसु ट्रेक, दार्जिलिंगच्या माऊंटनिअरिंग इन्स्टिट्युटमधून बेसिक, अॅडव्हान्स कोर्स पूर्ण केला.

१९८८ मध्ये कांचनजंगा मोहिमेत क्लाइंबिंग डॉक्टर म्हणून निवड करण्यात आली. ही जबाबदारी त्याने डॉ. रवी रुपवतेंच्याबरोबर यशस्वीपणे पार पाडली. त्या मोहिमेत त्याने कोयलुराम ठाकुर याची पल्मनरी एडिमा आणि चंद्रशेखर तांबट यांची हायपोथर्मिया या जीवघेण्या आजारातून यशस्वी सुटका केली. फ्रॉस्ट बाईट झालेल्या उदय आणि चारुच्या बोटाना योग्य तो प्रथमोपचार देऊन त्यांना मुंबईत आणले आणि पुढीलउपचार करून सर्व बोटे वाचविली. या एका मोहिमेतच अति उंचावरीलसर्व आजारांचा

प्रत्यक्ष अनुभव घेणारा व त्यावर उपचार करणारा तो भारतातीलदुर्मिळ डॉक्टर ठरला.

१९९०-९१ मध्ये त्याने गिर्यारोहणासाठी प्रथमोपचार शिबिरे घेण्यास सुरुवात केली. अनेक गिर्यारोहण संस्था प्रथमोपचार शिबिरासाठी मिलिंदला बोलावू लागल्या. शिवाय प्रशिक्षण घेतलेल्यांसाठी त्याने सराव शिबिरही आयोजित करण्यास सुरुवात केली. मिलिंदच्या या उपक्रमांमुळे महाराष्ट्रातीलगिर्यारोहकांना शास्त्रशुद्ध प्रथमोपचार शिकण्याचं एक केंद्रच उपलब्ध झाले. हे सर्व उपक्रम मिलिंदने कोणतेही मानधन अथवा पैशाची अपेक्षा न ठेवता केले.

१९९५ मध्ये प्रकाशित झालेल्या 9सांगाती सहाद्रीचा“ या पुस्तकातीलप्रथमोपचार या पुस्तिकेचे लेखन मिलिंदने केले.

एव्हरेस्ट-९८ मोहिम जाणार हे निश्चित झाल्यावर मोहिमेचा उपनेता व डॉक्टर या दुहेरी जबाबदारीसाठी मिलिंदला विचारणा करण्यात आली. परंतु एव्हरेस्ट-९८ च्या तयारीत त्याचा प्रत्यक्ष सहभाग नव्हता. त्यामुळे काम न करता मोहिमेत सहभागी होणे पटत नाही या कारणास्तव त्याने ही जबाबदारी स्विकारण्यास नकार दिला.

गिर्यारोहण क्षेत्रातीलडॉ. मिलिंद चितळे यांच्या योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान प्रदान करण्यात आला.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - ३

श्रीमती उषःप्रभा पागे

उषाने पुण्याच्या बिओबिपी संस्थेतून रॉक क्लाइंबिंगचा कॅम्प करून आपल्या गिर्यारोहणाच्या कारकिर्दीला सुरुवात केली. त्यानंतर ती पुण्याच्या गिरिभ्रमण संस्थेतून डॉ. बापूकाका पटवर्धनांच्याबरोबर भटकंतीला जाऊ लागली. सहाद्रीतीलभटकंतीबरोबरच तिचा सिंहगडावर रॉक क्लाइंबिंगचा नियमित सरावही चालायचा. १९७८ मध्ये तिने लिंगाणा या कठीण सुळक्यावर आरोहण केले. तर कर्नाळा सुळक्यावर एकटीनेच आरोहण केले.

सहाद्रीबरोबरच तिच्या हिमालयातीलमोहिमा सुरु होत्या. १९७४ मध्ये हनुमान, ७५ मध्ये देवतिब्बा, ७८ मध्ये अँडव्हान्स माऊंटन क्राफ्ट ट्रेनिंग, पुणे माऊंटेनियर्सबरोबर ७८ मध्येच मुलकिला तर ७९ मध्ये कुलु पुमोरी, ८१ मध्ये दिल्लीच्या रोमेश भट्टाचार्यजीबरोबर लियोपार्गियल, ८२ मध्ये पुन्हा लियोपार्गियल, ८३ मध्ये माना, ८६ मध्ये देवबन, ८६ मध्येच सतोपंथ शोधमोहिम, ८७ मध्येच चतुरंग शिखर, ८९ मध्ये गोलप कांगरी अशा शिखरांवर तिने मोहिमा केल्या. १९८२ मध्ये प्रि एव्हरेस्टसाठी उषाची निवड झाली. त्यात तिने बच्छेंद्री पालसोबत गंगोत्री-१ आणि रुदुगैरा ही शिखरे सर केली.

या सर्व मोहिमांमध्ये १९८६ ची संतोपंथ शोधमोहिम तिच्याकरता खूपच कठीण होती. सतोपंथ शिखर चढाई करतांना डॉ. मिनु मेहता, नंदु पागे, भरत मांगरे या गिर्यारोहकांचे अपघाती निधन झाले. या अपघाताने झालेल्या वैयक्तिक दुःखाने खचून न जाता या गिर्यारोहकांची शोध मोहिम राबवून या सर्व गिर्यारोहकांचे सतोपंथावरच अंतिम संस्कार केले. या मोहिमेनंतर १९८७ मध्ये तिने नंदु पागे स्मृती ग्रंथालय सुरु केले.

उषाच्या स्वभावाचा एक गुणविशेष म्हणजे ती अपयशाने खचून न जाता दुष्पट जोमाने आधीच्या अपयशावर मात करण्यासाठी सतत प्रयत्न करते. उषाच्या मुलकीला आणि लियोपार्गियलया दोन्ही मोहिमा अपयशी झाल्या होत्या. या शिखरांवर तिने पुन्हा मोहिमा आखून त्या यशस्वी केल्या. तिच्या वैयक्तिक आयुष्यातही तिने दोन वेळा आपला पती गमावण्याचे प्रचंड आघात सहन केले. परंतु त्यातून तिने स्वतःला आणि कुटुंबाला सावरले.

उषाने पुढाकारानं १९८२ मध्ये पुण्यात गिरीप्रेमी संस्थेची झाली.

उषाने आकाशवाणीमध्ये निवेदक ते स्टेशन डायरेक्टर या पदावर काम केले. या काळात तिने गिर्यारोहण आणि डोंगर दऱ्यात राहणाऱ्या आदिवासींचे लोकजीवन आकाशवाणीच्या माध्यमातून लोकांपर्यंत पोहचविण्यासाठी प्रयत्न केले.

गिर्यारोहण क्षेत्रातीलश्रीमती उषःप्रभा पागे यांच्या योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान देऊन गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिरिभ्रमण श्री. धनंजय मदन

१९८० मध्ये पहिल्या रायगड प्रदक्षिणेत धनंजय मदन सहभागी झाला आणि त्यानंतर भारावल्यासारखा किल्यांच्या वाऱ्या करू लागला. १९८५ मध्ये त्याने केव्ह एक्सप्लोरर्सचा रॉक क्लाइंबिंगचा कॅंप केला आणि त्याच संस्थेतून भटकंती सुरु झाली. १९८६ मध्ये धनंजयने पनवेलमध्ये निसर्गमित्र संस्थेची स्थापना केली. त्याच वर्षी कर्नाळा परिसरात ६५० वृक्षांचे रोपण करून पुढे दोन वर्षे त्यांची निगा राखली. सर्पयात्रा, पर्यावरण दिंडी, ज्येष्ठ नागरिकांना वृक्ष भेट अशा उपक्रमांतून त्याने निसर्ग विषयक प्रबोधनाचे काम सुरु केले. त्याचबरोबर किल्ले स्पर्धा, वन्य जीव सप्ताह, भिंती चित्र स्पर्धा, निबंध आणि चित्रकला स्पर्धा, छायाचित्र प्रदर्शन अशा उपक्रमांचे आयोजन करून पनवेलकरांना संस्थेशी जोडण्याचा प्रयत्न केला. संस्थेतील तरुण सदस्यांना प्रोत्साहित करून लिंगाणा, वानरटोक, माणिकलिंगी, कळकराय, इशाळ, बाण अशा सुळक्यांवर यशस्वी मोहिम केल्या.

इतर संस्थांशी परिचय करून घेण्याचा आणि संवाद साधण्याचा प्रयत्न धनंजयने जाणीवपूर्वक केला. दुर्ग मित्र संस्थेच्या श्रमदान शिबिरांमध्ये सहभाग, संस्थेच्या हिमालय ट्रेकमध्ये कॅम्प लिडरची जबाबदारी, १९८७ मध्ये पश्चिम घाट बचाव आंदोलनातील सहभाग, ८७ ते ९२ दरम्यानच्या सुधागड किल्यावरील दुर्ग मित्र, स्लिपर हायकर्स आणि केव्ह एक्सप्लोरर्सच्या श्रमदानात शिबिरात सहभाग हे सर्व धनंजयच्या संपर्क माध्यमातून निसर्ग मित्रला साधता आले.

सामाजिक कार्यातही निसर्गमित्रने आपले योगदान दिलेले आहे. १९८९ मध्ये पुरग्रस्तांसाठी मदतकार्य, ९३ मधील तळोजा विमान अपघात प्रसंगी मदत कार्य, प्रबळ बचाव आंदोलन, ९७ मधील मेळघाट कुपोषित मुलांसाठी मदतकार्य इत्यादी सामाजिक कार्ये धनंजयच्या नेतृत्वाखाली पार पडलेले आहे.

१९९८-९९ नंतर संस्थेच्या कार्यभार तरुण वर्गाकडे सोपवून जलसाक्षरता अभियान, तळी वाचवा मोहिम, वृक्ष गणना, गांडुळ शेती, व्हॅली क्रॉसिंग असे अनेक उपक्रम सुरु केले.

हिमालयातील मोहिमांमध्ये धनंजयचा सहभाग होता. १९८७ मध्ये धोदीतील ट्रेक, ८९ मध्ये अन्नपूर्णा ट्रेक, ९४ मध्ये चंद्रखानी पास ट्रेक, ९८ मध्ये बेसिक कोर्स, २००० साली भागिरथी दोन मोहिम अशी धनंजयची हिमालयातील कामगिरी आहे.

२००५ मध्ये पनवेलते कन्याकुमारी सायकलप्रवास हा पूर्णपणे वेगळा उपक्रमही केला.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील श्री. धनंजय मदन यांच्या या योगदानाबद्दल गिरिमित्र गिरिभ्रमण सन्मान देऊन त्यांचा गौरव करण्यात आला.

गिरिमित्र सामाजिक कार्य राजमाची ग्रामसहाय्य योजना

लोणावळ्यापासून १५ कि.मी. अंतरावर राजमाची किल्ला आहे. तेथेच महादेव कोळी जमातीचे १५ घरांचे उढेवाडी गाव वसलेले आहे. या गावाच्या विकासासाठी १९७६ पासून 'राजमाची ग्रामसहाय्य योजना' ही संस्था कार्य करित आहे. वैद्यकीय तपासणी शिबिरे, शिक्षणाच्या सोयी, पिण्याच्या पाण्याची योजना, घरांची सुधारणा, कुटीर योजना, रोजगाराच्या संधी अशा अनेक उपक्रमांच्या माध्यमातून ग्रामस्थांचे जीवनमान उंचावण्याचे महत्वाचे कार्य यशस्वीपणे सुमारे १७-१८ वर्षे सातत्याने त्यांनी केले आहे.

या ग्रामसुधार प्रकल्पांसोबतच राजमाचीच्या श्रीवर्धन आणि मनोरंजन या बालेकिल्ल्याच्या संवर्धनाचे महत्वाचे कार्यही या संस्थेने केले आहे.

राजमाची ग्राम सहाय्य योजना संस्थेच्या या सामाजिक कार्यासाठी गिरिमित्र सामाजिक कार्य सन्मान देऊन संस्थेचा गौरव करण्यात आला.

गिरिमित्र संमलेन - २००६

गिरिमित्र जीवनगौरव श्री. जगदीश नानावटी

महाराष्ट्रात तंत्रशुद्ध गिर्यारोहणाचे बीज कोणी रोवले तर ते जगदीशभाईंनी १९५४ पासून जरी भटकंतीचे वारे वाहू लागले होते तरी त्याला एक शास्त्रीय बैठक मिळवून देण्याचे महत्त्वाचे कार्य जगदीश नानावटींनी केले. १९५९मध्ये बेसिक कोर्स पूर्ण केल्यानंतर असेच प्राथमिक शिक्षण मुंबई व परिसरात मिळावे या उद्देशाने मुंब्रा रॉक नर्सरीत प्रस्तरारोहण शिबिरांची सुरुवात केली. याच दरम्यान मुंबईत क्लाइबर्स क्लब स्थापण्यात जगदीशभाईंचा पुढाकार होता.

क्लाईबर्स बुलेटिन संपादना द्वारे गिर्यारोहण साहित्यात त्यांनी मोलाची भर घातली. काही काळ ते क्लाइबर्सक्लबचे अध्यक्षदेखील होते.

जगदीशभाईंची हिमालयीन कारकीर्द अगदी १९५६ च्या कौरीपास ट्रेक पासून १९९२ च्या पंचाचुली व्हॅली पर्यंत अखंड सुरु होती. निलिगिरी पर्वत मोहिम १९६१ ही महाराष्ट्रातून निघालेली पहिलीच हिमायलीन मोहिम होती. क्लाइबर्स क्लबच्या सुरुवातीच्या कारकीर्दीनंतर जगदीशभाई हिमालयन क्लबमध्ये कार्यरत झाले. द हिमालयन क्लबचे सेक्रेटरी, अध्यक्ष अशी महत्त्वाची पदे त्यांनी भूषविली आहेत. अल्पाइन क्लब लंडनचेदेखील ते सभासद आहेत.

जगदीशभाई यांचे सर्वात महत्त्वाचे व उल्लेखनीय कार्य म्हणजे माऊंटेनअरिंग क्लेम्सचे व्हेरिफिकेशन आजपर्यंत तब्बल ५० एक मोहिमांचे व्हेरिफिकेशन त्यांनी केले आहे. आय. एम. एफ. च्या माऊंटेनअरिंग कमिशनचे ते सल्लागार देखील आहेत.

गिर्यारोहणाबरोबरच ते विविध सामाजिक कार्यातदेखील सहभागी आहेत. नानावटी हॉस्पिटल आणि नानावटी एज्युकेशन ट्रस्टचे सभासद आहेत,

गिर्यारोहणाच्या सर्वांगीण प्रसारास, वाढीस विविध माध्यमातून केलेल्या योगदानाकरीता श्री. जगदीश नानावटी यांना गिरिमित्र जीवनगौरव सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र जीवनगौरव (मरणोत्तर)

स्व. श्री. अरुण सामंत

अरुण सामंत यांच्या गिर्यारोहण कारकीर्दीवर नुसती नजर टाकली तरी कोणाचेही डोळे विस्फारून जातात. केवळ ३० वर्षांच्या कालावधीत अरुणने तब्बल ४३ हिमालयीन मोहिमांमध्ये भाग घेतला होता.

पदापर्णातच म्हणजे चक्र वयाच्या विशीत १९७० मध्ये बथेरटोलीच्या महत्त्वाच्या मोहिमेत त्यांचा सहभाग होता. मोहिमेतीलजिवलग सहकाऱ्याच्या दुर्दैवी अपघातानंतर खरं तरं एखादा डगमगून जायचा पण या अनुभवाने अरुण हिमालयाच्या आणखीनच जवळ गेले. गढवालहिमालय, स्पिती खोरे, इस्टर्न काराकोरम, आणि किनौर परिसरात त्यांनी तब्बल २६ छोटी मोठी शिखरं सर केली. बथेरटोली, स्वर्गरोहीणी १, कागभूषण, माना नॉर्थ फेस अशा सुमारे ७ शिखरांवर चढाईचा प्रयत्न केला. अरुणच्या कारकीर्दीतीलमहत्त्वाच्या मोहिमांना सुरुवात झाली ती ९० च्या दशकात. तत्पूर्वी १९७५ मध्ये ते इंडो-ब्रिटीश सियाचीन मोहिमेत सहभागी झाले होते. तर स्वर्ग रोहीणी १, माना नॉर्थ फेस, सुईटिला, स्पिती, चांगो अशा हिमालयीन मोहिमांचे नेतृत्व अरुणने ९१-९९ च्या कालावधीत केले.

अरुणने हिमालयीन मोहिमांमध्ये कायम नवनवीन प्रयोग करण्यावर भर दिला. विविध मोहिमांचा अभ्यास ते सतत करीत असत.

गिर्यारोहणाबरोबर विपुललिखाणदेखीलत्यांनी केले आहे. अल्पाईन जर्नल, हिमालयन जर्नलमध्ये त्यांचे अनेक लेख प्रसिद्ध झाले आहेत. हिमालयाबरोबरच सह्याद्रीतदेखीलत्यांची प्रचंड भटकंती झाली आहे. १९६५ साली “द सह्याद्री”च्या पहिल्या काही आवृत्तीत त्यांनी रेखाटलेले नकाशे सर्वांनाच सदैव उपयुक्त ठरले आहेत.

हिमालयन क्लबमध्ये अरुणने कमिटी मेंबर, ट्रेझरर, इक्विपमेंट ऑफीसर, सेक्रेटरी अशा विविध पदांवर काम केले आहे. ते अल्पाईन क्लब, लंडनचे सभासद होते.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील अरुण सामंत यांच्या भरीव योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र जीवनगौरव (मरणोत्तर) सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - १

श्री. आनंद पाळंदे

इतिहासाची आवड, इतिहास अभ्यासक बंधूंचा सहवास आणि भारत इतिहास संशोधन मंडळातीलवावरांमुळे १९६५ पासून आनंदची सह्याद्रीतीलडोळे भटकंतीला खरी सुरुवात झाली. पुण्या मुंबईतीलविविध संस्था व व्यक्तींच्या मार्गदर्शनामुळे गिर्यारोहण क्षेत्राशी परिचय झाला. १९७५ साली प्रशिक्षण कोर्समुळे साहसाला दिशा मिळाली.

त्यानंतर ओघानेच हिमालयीन मोहिमा सुरु झाल्या. १९७६ साली “गिरिमित्र” संस्थेच्या माध्यमातून श्रीकैलाश मोहिम, मनाली परिसरातीलकाही शिखरं सर करण्यात आली. १९८२ मध्ये समविचारी सहकाऱ्यांबरोबर १९८२ साली “गिरिमित्र” संस्थेची स्थापना आनंदने केली. पाठोपाठ लिओपार्गियलया शिखरावर यशस्वी चढाई करण्यात आली, तर बिधान पर्वतावर केवळ चारचजणांच्या तुकडीने यशस्वी आरोहण केले.

हिमालयीन मोहिमा फारश्या झाल्या नसल्या तरी त्याने १९८२ साली “गिरिमित्र” च्या माध्यमातून अभ्यासू मार्गदर्शकाची भूमिका उत्तमपणे बजावली.

हिमालयाच्या सोबतीलाच सह्याद्रीच्या दऱ्या डोंगरातीलअविरत भटकंती चालूच होती. भटकंतीच्या अनुभवाच्या आधारे आनंदने स्वराज्य, सकाळ, महाराष्ट्र टाइम्स अशा विविध वृत्तपत्रांमध्ये विपुललिखाण सुरु केले. अभ्यासू भटकंती, इतिहासाचा मागोवा आणि या सर्वांचा भूगोलाची जोड यामुळे सह्याद्रीचे एक अनोखे रेखाटन तयार झाले होते. त्यातूनच १९९४ मध्ये किल्ल्यांना डोंगरयात्रांमध्ये “गुंफणारे १९९४ डोंगरयात्रा” हे अनोखे पुस्तक साकारले. तब्बलचार आवृत्त्या निघालेल्या या पुस्तकास न. चिं. केळकर पुरस्काराने गौरविण्यात आले.

त्याच जोडीने गिरिदुर्गाच्या पहाऱ्यातून आन्धान, रोमांचक गिर्यारोहण, दुर्ग तोरणा, चढाई उत्तराई अशी गिर्यारोहण विषयक अनेक पुस्तकं आनंदाने लिहिली.

गिर्यारोहण क्षेत्रातीलआनंद पाळंदे यांच्या या योगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - २

श्री. श्रीकांत ओक

खडा-पारशी-वानरलिंगी वरीलआरोहण म्हटले की हमखास डोळ्यासमोर नाव येते ते श्रीकांत ओकचे १९८२ साली महाराष्ट्रात सर्वप्रथम झालेल्या कृत्रिम आरोहणाच्या पद्धतीने प्रस्तरारोहणात नवे दालन खुले केले. पण श्रीकांतने त्याहीपूर्वीच गिर्यारोहणातीलवाटचालीत वैशिष्ट्यपूर्ण कामगिरी केली होती.

ओवळेकर सरांच्या मार्गदर्शनाखाली १९७५ मध्ये श्रीकांतने सर्वप्रथम प्रस्तरारोहण शिबिरात भाग घेतला व त्याला डोंगराचे वेडच लागले. पुढे उत्तरकाशी येथील 9निम “मधून बेसिक व अँडव्हान्स कोर्स उच्च श्रेणीत पूर्ण केल्यावर हिमालयातील भटकंती देखील सुरु झाली. तत्पूर्वी श्रीकांतच्या चार जणांच्या चमुने हडबीच्या शेंडीवर १९७९ मध्ये यशस्वी आरोहण केले हे महाराष्ट्रातील दुसरे प्रस्तरारोहण होते.

१९७९ मध्येच त्याने खास मुलांसाठी फ्रे हिमशिखरावर विशेष मोहिम आखली. अशा प्रकारची मुलांसाठीची ही पहिलीच मोहिम होती. पाठोपाठ १९८२ मध्ये जोगीन, मकरबेह (१९८३) स्वर्गरोहीणी (१९८४) कामेट (१९८६) काचंनजंगा (१९८८) अशी हिमशिखरांची चढती कमान होती. कामेटवरील श्रीकांतची मोहिम शोर्पा विना आखलेली होती. खडा पारशीवरील मुक्त आरोहणात तांत्रिक अडथळे निर्माण झाल्यावर परदेशी बनावटीची साधने स्थानिक पातळीवर बनवून खडा पारशी सर करण्यात आला. मार्च १९८२ मधील या आरोहणाने कृत्रिम प्रस्तरारोहणाचे तंत्र सद्दात्रीत रुजले.

श्रीकांत एक धडाडीचा गिर्यारोहक तर होताच पण स्वतःच्या डोंगर भटकंती बरोबरच लहान मुलांना याची गोडी लागावी यासाठी त्याने लहान मुलांच्या अनेक शिबिरात उत्साहाने भाग घेतला होता.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील श्रीकांत ओक यांच्या या मौलिक योगदानाबद्दल त्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - ३ श्री. हिरा पंडित

१९७५ साली गिर्यारोहणाचे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर हिराच्या डोंगरभटकंतीला योग्य दिशा मिळाली. त्यावेळी महाराष्ट्रात प्रस्तरारोहणाची शिबिरे, प्रात्यक्षिके होत होती तरी पण सुळके आरोहणास सुरुवात नव्हती. नेमके हीच उणीव भरून काढली ती हिरा पंडित यांनी डिसेंबर १९७८ मध्ये लिंगाण्यावर यशस्वी चढाई करून. महाराष्ट्रातील प्रस्तरारोहण क्षेत्रातील हे पहिलेच सुळका आरोहण ठरले. येथूनच सुळक्यांच्या आरोहणाचे पेंच महाराष्ट्रात सुरु झाले. हिराने तर लिंगाण्यापेक्षा देखील अधिकाधिक कठीण सुळक्यांना गवसणी घालण्यास सुरुवात केली.

माहुली परिसरातील सुळकेसमुहातील कस लागणाऱ्या अशा भटोबा उर्फ नवरा सुळक्यावरती डिसेंबर १९८३ मध्ये पहिलेच यशस्वी आरोहण केले. पाठोपाठ १९८४ मध्ये तुंगी सुळक्यावर आरोहण केले. याच दरम्यान हिराने हिमालयातील आपल्या आरोहणाच्या कक्षा वाढविल्या. श्रीकैलाश, जोगीन २, सेंट्रल, थेलू २ कोटेश्वर, सैफी, भागीरथी २ अशा सुमारे १५ एक हिमालयीन मोहिमा यशस्वीपणे पूर्ण केल्या. वेस्ट एक्सप्लोरर्स, नेचर लव्हर्स व हॉलिडे हायकर्स अशा वेगवेगळ्या संस्थामधून हिराने विविध उपक्रमात केले.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील या योगदानाबद्दल हिरा पंडित यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिर्यारोहक (मरणोत्तर) स्व. श्री. मिलिंद पाठक

महाराष्ट्रातल्या प्रस्तरारोहण मोहिमांच्या सुवर्णकाळ म्हणजे मिलिंदची कारकीर्द होय. मे १९८४ मध्ये बेसिक माऊंटेनिअरिंग कोर्स व ऑक्टोबर १९८४ मध्ये अँडव्हान्स कोर्स मिलिंदने ज्ञानमधून यशस्वीरीत्या पूर्ण केला. मुंबा नर्सरीतील सरावाला तंत्रशुद्धतेची जोड मिळाली आणि मिलिंदच्या प्रस्तरमोहिमांना वेग आला.

डिसेंबर १९८४ ते मार्च १९८५ दरम्यान माहुली परिसरात नेचर लव्हर्स व हॉलिडे हायकर्स ने आखलेल्या अश्वमेध मोहिमेत मिलिंदचा महत्त्वाचा सहभाग होता. लूझ बोल्टरवरील पहिले आरोहण त्याचाच नावे आहे. तर वजीर,

करवली, नवरी, नवरीची करवली असे कित्येक अजिंक्य सुळके याच मोहिमेत, त्याने सर केले. त्यानंतर मिलिंदने मागे वळून पाहिलेच नाही.

प्रस्तरारोहणाबरोबरच हिमालयातील संचारदेखील वाढला. १९८५ मध्ये पूर्वी कामेट ग्लेशिअरमधील माना पर्वताच्या उत्तर धारेवरून आरोहणाचा प्रयत्न केला गेला. १९८६ मधील देवतिब्बा मोहिमेचे नेतृत्व तर १९९३ मधील स्वर्ग रोहीणी मोहिमेचे उपनेतेपद त्याने यशस्वीपणे पेलले. मिलिंदची खरी ओळख होत ती मात्र बाण सुळक्यावरील व कोकणकड्यावरील पहिल्या यशस्वी आरोहणाने. सर्वोच्च अशा ७१० फूटी बाण सुळक्यावर मिलिंदने पहिली मानवी पाऊले उमटवली. तर रौद्र सुंदर अशा कोकणकड्यावर सेंटर रुटने केलेले त्याचे आरोहण वाखाणण्याजोगे होते. या दोन्ही मोहिमा म्हणजे महाराष्ट्रातील प्रस्तरारोहणाच्या वाटचालीतील मैलाचे दगड ठरल्या आहेत.

प्रस्तरारोहणातील मिलिंद पाठक याच्या या योगदानाबद्दल त्याला गिरिमित्र गिर्यारोहक (मरणोत्तर) या सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र गिरिभ्रमण श्री. सुनिल राज

८०च्या दशकात महाराष्ट्रात गिर्यारोहणाचा प्रसार वेगाने होत होता. माध्यमाची, माहितीची दालने आजच्या सारखी खुली नसताना गिर्यारोहणातील माहिती, बातम्या, कोटेतरी शब्दबद्ध होणे गरजेचे होते. नेमकी हीच उणीव लक्षात घेऊन आपल्या डॉंगरमित्रांच्या पाठिंब्याने सुनिल राजने जानेवारी ८३मध्ये साहस नावाच्या त्रैमासिकाची सुरुवात केली.

सुरुवातीच्या दोन अंकांनंतर जिद्द या नावाने अधिकृत नोंद करून हे गिर्यारोहकांचे वार्तापत्र, माहितीपत्र प्रकाशित होऊ लागले. लोकांच्या घरोघरी जाऊन वर्गणी जमविणे, स्वस्त न्यूजप्रिंट डोक्यावरून वाहून आणणे, गिर्यारोहकांच्या, भटक्यांच्या मागे लागून त्यांच्याकडून डॉंगरसाहित्य जमविणे या प्रकारे, सुनिलने जिद्द चा व्याप वाढवित नेला. त्यातूनच एक गिरिप्रेमींचा मेळावा घेऊन दुर्गसंवर्धनातील दुर्ग मित्र संस्थेची स्थापना झाली. आर्थिक अडचणीच्या प्रसंगी गिर्यारोहकांनीच त्याला हात दिला आणि जिद्दची वाटचाल चालू राहिली.

जिद्द, दुर्गमित्र बरोबरच गिर्यारोहण क्षेत्रात सुनिलचे इतर उपक्रदेखील चालूच होते. अंध, मूक, बधीरांबरोबर किल्ल्यांवर १५ ऑगस्ट साजरा करणे, तसेच त्यांच्या हिमालयातील लडाखी व शितीधर या शिखरांवरील मोहिमेत सहभागी असणे. कांचनजंगा मोहिमेत बेसकॅम्पपर्यंत सामान पोहचविण्यास मदत करणे अशी गिर्यारोहणात त्यांची वाटचाल सुरुच होती.

पण सुनिलची पहिली ओळख म्हणजे जिद्द प्रचंड जिद्दीनेच हे त्रैमासिक सुरु ठेवीत २००५ पासून त्याने त्याचे मासिकातदेखील रुपांतर केले. आज जिद्दचे ९०० वर्गणीदार महाराष्ट्राबरोबरच आंध्र, गोवा, दिल्ली व यु.एस.ए. येथे विखुरले आहेत. थोडक्यात काय तर जिद्द ही एकखांबी संस्थाच त्याने वाढविली व रौप्यमहोत्सवी टप्प्यांवर नेली.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील या अनोख्या संस्थात्मक कार्यातील योगदानाबद्दल सुनिल राजला गिरिमित्र गिरिभ्रमण सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र सामाजिक कार्य यशवंती हायकर्स, खोपोली

मुंबईत वाढीस लागलेल्या गिर्यारोहणाच्या छंदाला परिघाबाहेर रुजविण्याचं कार्य मुख्यतः यशवंती हायकर्स सारख्या संस्थेच्या माध्यमातून झाले. १९८३ साली नागफणीच्या साथीने संस्थेची स्थापना झाल्यावर पदभ्रमंती, सुळके आरोहण, हिमालयीन मोहिमांना वेग आला.

१९८६ साली बोरघाटातील ट्रक अपघात प्रसंगी यशवंतीचे गिर्यारोहक कार्यकर्ते धावून गेले आणि पुढे अशा कोणत्याही संकटप्रसंगी यशवंतीचे कार्यकर्ते वेळकाळाचे भान न ठेवता त्वरेने हजर राहू लागले. गिर्यारोहणात शिकलेल्या सर्व तंत्राचा, माध्यमाचा, साधनांचा उपयोग करून यशवंतीने आजवर २५ एक अवघड ठिकाणाच्या सहाय्य मोहिमा केल्या आहेत.

महाबलेश्वर ऑर्थर सीट, एल्फिन्स्टन पॉईंट, इको पॉईंट, माथेरान, वाघदा डोंगर, उत्तरकाशी भूकंप, तळोजा विमान अपघात अशा ठिकाणी रेस्क्यू ऑपरेशन्स यशवंती हायकर्सने केली आहेत. महत्त्वाचे म्हणजे माऊंटेन रेस्क्यूचे हे तंत्रज्ञान स्वतःपुरते मर्यादित न ठेवता प्रशिक्षण शिबिरांद्वारे महाराष्ट्र पोलिस, रिलायन्स, आदी बऱ्याच संस्थांना त्यांच्या अनुभवाचा लाभ घेता आला आहे.

गिर्यारोहणाबरोबरच सामाजिक कार्यातील या महत्त्वाच्या योगदानाबद्दल यशवंती हायकर्स ला गिरिमित्र सामाजिक कार्य सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र संमेलन - २००७

गिरिमित्र जीवनगौरव

प्रा. आनंद चांदेकर

बालपणी ठाण्यातील शाळेच्या आसपासच्या छोट्या मोठ्या टेकड्यांनी सरांना डोंगराचे वेड लावले. पुढे गणितातील पदव्युत्तर शिक्षणानंतर पार्लेकरांच्या सहवासात आल्यावर गिर्यारोहणाशी नाते जुळत गेले. १९५४ च्या दरम्यान सिध्दार्थ कॉलेजमध्ये असताना त्याचे मूर्त स्वरूप आलं ते इंटरकॉलेजिएट हायकर्स कल्ब च्या माध्यमातून महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये गिर्यारोहणाची आवड निर्माण व्हावी या उद्देशाने चांदेकर सर व इतर महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी मिळून १९५४ साली स्थापलेल्या महाराष्ट्रातील या पहिल्यावहिल्या संस्थेच्या स्थापनेस सरांचा पुढाकार होता.

आपण स्विकारलेल्या या जगावेगळ्या छंदात, वेडात पारगंत होण्यासाठी चांदेकरांनी मनाली येथील ज्ञानक्षेत्रे गिर्यारोहणाचे बेसिक व अॅडव्हान्स कोर्स देखील पूर्ण केले. पुढे १९६४ मध्ये इंटरकॉलेजिएटचे रुपांतर युनिव्हर्सिटी हायकर्स अॅड मारुटेनिअरिंग सोसायटी मध्ये झाले तेव्हा. सर त्याचे कार्यवाह बनले. शिवाय महाविद्यालयीन शिक्षण पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांनी स्थापलेल्या गिरीविहारचे ते अध्यक्षदेखील झाले. या सर्वांचा परिपाक दिसून आला तो १९६६ साली हनुमान शिखरावरील यशस्वी मोहिमेचे. महाराष्ट्रातून गेलेल्या या पहिल्या नागरी गिर्यारोहण मोहिमेचे नेतृत्व चांदेकर सरांनी केले होते. पार्लेकर गिरिप्रेमी मित्रांनी त्यांना हॉलिडे हायकर्सचे कायम सभासदत्व दिले व त्यांच्याच अध्यक्षतेखाली पुढे हॉलिडेने सह्याद्रीतील अनेक महत्त्वाचे उपक्रम यशस्वी केले.

१९७० च्या नंदाखात मोहिमेत अरोरा व प्रभू या दोन सहकाऱ्यांच्या अपघाती मृत्यूने व्यथित झालेल्या सरांनी, अरोरा प्रभू मेमोरियल ट्रस्टची स्थापना केली. गिर्यारोहकांना नवीन काही करण्यास प्रोत्साहन मिळावे यासाठी ट्रस्टतर्फे मदत केली जाते. पुनश्च हिमालयाच्या ओढीने १९७८ मध्ये जोगीन ३ या शिखरावरील मोहिम यशस्वी केली. चांदेकर सरांनी विपुल लिखाण तर केलेच पण हॉलिडे हायकर्सच्या महाराष्ट्राची निसर्ग लेणी या पुस्तकाच्या निर्मितीत त्यांनी मोलाचे योगदान दिले.

गणिताचे उत्कृष्ट प्राध्यापक, कर्नाटकांतील ग्रामीण भागातील सामाजिक कार्य आणि गिर्यारोहणाच्या छंदापायी चाकोरी न स्विकारणे असा सरांच्या ८० वर्षांच्या कारकीर्दीच्या लेखाजोखा मांडता येईल.

प्रो. आनंद चांदेकरांच्या गिर्यारोहण क्षेत्रातील मोलाच्या योगदानाबद्दल त्यांना, गिरीमित्र जीवनगौरव सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र जीवनगौरव (मरणोत्तर)

स्व. श्री. सोली मेहता

Soli S. Mehta, one of the most celebrated editors of the Himalayan Journal, belonged to Mumbai and with his connections, managed to shift the headquarters of the Himalayan Club from Calcutta to Mumbai where trekking and climbing flourished due to the proximity of the Sahyadri Ranges. Since then the Himalayan Journal, and the Himalayan Club have never looked back. If one early pioneer is to be thanked, then that has to be Soli Mehta.

His legacy of meticulous research has been the reason for the authenticity and accuracy of facts

recorded in the Himalayan Journal. During his tenure, the Journal became one of the most authentic and respected international publications.

Based on his experience, Soli Mehta in collaboration with Harish Kapadia wrote a book "Exploring the Hidden Himalaya" in 1988, which immediately became a best seller as a guide-book for mountaineers.

Apart from editing, Soli was an excellent pianist and cellist. He had a degree from St. Catherine's College, Cambridge. He traveled a lot and met many editors, trekkers and mountaineers the world over. He trekked regularly in the Himalaya and gave talks with excellent slides as visuals. He was Vice-President of Himalayan Club and handled all the organisation of the Club's Diamond Jubilee Celebrations in 1988.

On 4 November 1989, Soli S. Mehta expired of a sudden heart attack at the age of 62, when he was looking forward to retired life, music, editing, writing further books, editing the Himalayan Journals and lots of fun. His inspiring memories will be cherished forever.

In recognition to his invaluable contribution to the mountaineering field, Giritra Sammelan conferred upon him the Life Time Achievement Award (Posthumously).

गिरिमित्र गिर्यारोहक - १

श्री. चारुहास जोशी

१९७५ मध्ये चारुहासला डोंगर भटकंतीचे वेड लागले. गिरिविहारच्या माध्यमातून त्याच्या या वेडाची जोपासना होत गेली. सुरुवातीला मुंब्रा डोंगरातील नर्सरी हाच चारुचा अड्डा होता. तेथे प्रस्तरारोहणाचे अनेक नवीन मार्ग शोधण्याचे श्रेय चारुकडे जाते. गिर्यारोहणाचा कोणताही प्रस्थापित अभ्यास क्रम न केलेल्या चारुने अंगभूत कौशल्याच्या आणि अनुभवाच्या आधारेच गिर्यारोहणातील आजवरची यशस्वी वाटचाल केली आहे.

१९८३ मध्ये वानरलिंगी सुळक्यावर कृत्रिम प्रस्तरारोहण पद्धतीचा वापर करून चारुने ती मोहिम यशस्वी केली. 9एक्सपान्शन बोल्ट" वापरून केलेल्या सह्याद्रीतील या पहिल्या चढाईमुळे प्रस्तरारोहकांना एक नवे दालनच खुले झाले. सह्याद्रीतील या अनुभवाच्या जोरावर चारुने हिमालयातील मोहिमांमध्येही उत्कृष्ट कामगिरी केली. फाबरांग, फ्रे पिक इत्यादी मोहिमांमध्ये त्याचा महत्त्वाचा सहभाग होता.

१९८८ मध्ये कांचनजंगा या जगातील तिसऱ्या क्रमांकाच्या हिमशिखरावर आयोजित पहिल्या भारतीय नागरी मोहिमेत चारुहासचा सहभाग होता. त्या मोहिमेत ८००० मीटरपेक्षा जास्त उंचीवर कृत्रिम प्राणवायुशिवाय आरोहण करणारा तो पहिला भारतीय नागरी गिर्यारोहक ठरला.

चारु उत्तम गिर्यारोहक तर आहेच पण त्याचबरोबर उत्तम प्रशिक्षकही आहे. त्याने गिर्यारोहकांसाठी अनेक रेस्क्यु ऑपरेशन शिबिरे आयोजित केली आहेत. सध्या तो मुंबई विद्यापीठाच्या हायकिंग आणि माउंटनियरिंग विभागाचा पॅनलमॅम्बर आहे. प्राध्यापक पदासाठी आवश्यक असलेली कोणतीही लौकिक शैक्षणिक पार्श्वभूमी नसतांना केवळ गिर्यारोहण व्यवस्थापनाच्या अनुभवावर चारुहास वेलिंगकर इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंटमध्ये ओ.एम.पी.डी. विभागाचे प्रमुखपद सांभाळित आहे. त्यामुळे तो आता प्रा. चारुहास जोशी झाला आहे.

श्री. चारुहास जोशी ह्यांच्या गिर्यारोहण क्षेत्रातील योगदानाबद्दल त्यांना 9गिरिमित्र गिर्यारोहक" सन्मान प्रदान करण्यात आला.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - २

श्री. प्रजापती बोधणे

प्रजापतीच्या भटकंतीची सुरुवात राष्ट्र सेवा दलाच्या माध्यमातून झाली. पुढे हॉलीडे हायकर्सच्या संपर्कात आल्यानंतर गिर्यारोहण विश्वाची ओळख झाली आणि भटकंतीला योग्य दिशा मिळाली. १९८३ मध्ये गिर्यारोहणाचे प्राथमिक प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर प्रजापतीच्या गिर्यारोहणाने वेग घेतला.

याच दरम्यान सहाद्रीत प्रस्तरारोहणाचे वारे वेगाने वाहु लागले होते. १९८४ च्या डिसेंबरमध्ये माहुली परिसरात आखलेल्या अश्वमेध मोहिमेत वजीर, नवरी, नवरीची करवली अशा अनेक सुळक्यांवर आरोहण केले गेले. या व अशा अनेक प्रस्तरारोहण मोहिमांच्या आयोजनात व आरोहणात प्रजापतीचा महत्वाचा सहभाग राहिला. भवानी कडा, लिंगाणा, टकमक टोक, हिरकणी कडा, बाण अशा प्रस्तरारोहणाच्या विविध आव्हानांना प्रजापती यशस्वीपणे सामोरा गेला. रायगड-राजगड-तोरणा या किल्ल्यांच्या प्रदक्षिणांमार्गाचा शोध आणि प्रदक्षिणा उपक्रमांचे आयोजन यात त्याचा सहभाग महत्वाचा राहिला.

याच दरम्यान प्रजापतीच्या हिमालयीन मोहिमा एकापाठोपाठ एक सुरुच होत्या. ८३ मध्ये रुदुगैरा, ८४ मध्ये मुलकिला, ८५ मध्ये माना, ८६ ला नंदाखात, ८७ मध्ये कामेट, ९० मध्ये मात्री, ९१ मध्ये पनवालीव्दार तर ९३ मध्ये कांचनजंगा (इंडो-युकेन संयुक्त मोहिम) अशा अनेक हिमशिखरांवरील मोहिमांचे त्याने यशस्वीरित्या नेतृत्व केले आहे. तसेच हिमालयातील अनेक पदभ्रमण मोहिमांच्या आयोजनात प्रजापतीचा मोलाचा सहभाग राहिला आहे. त्याने कित्येक आंतरराष्ट्रीय हिमालयीन मोहिमांमध्ये देखील सहभाग घेतला आहे. फ्रान्स, इंग्लंड, जपान या देशांच्या गिर्यारोहण मोहिमांमध्ये संपर्क अधिकारी म्हणून त्याने काम पाहिले आहे.

नेव्हलडॉकयार्डमध्ये नोकरी करत असतानाच १९९४ पासून नेव्हलडॉकयार्ड अॅडव्हेंचर क्लबच्या माध्यमातून डॉकयार्ड कर्मचाऱ्यांना गिर्यारोहणाची गोडी लावण्याचे काम प्रजापतीने यशस्वीरित्या पार पाडले.

श्री. प्रजापती बोधणे ह्यांच्या गिर्यारोहण क्षेत्रातील विशेष योगदानाबद्दल त्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान प्रदान करण्यात आला.

गिरिमित्र गिर्यारोहक - ३

श्री. रमाकांत महाडीक

१९७७ पासूनच रमाकांतची भटकंती सुरु झाली. गेली ३० वर्षे रमाकांत हॉलीडे हायकर्स, केव्ह एक्सप्लोरर्स, नेचर लव्हर्स अशा वेगवेगळ्या संस्थांच्या माध्यमातून गिर्यारोहण क्षेत्रात कार्यरत आहे.

सुरुवातीला सहाद्रीच्या डोंगररांगात रमणाऱ्या रमाकांत कलउत्तरोत्तर हिमालयीन मोहिमांकडे वाढत गेला. सन १९८० मध्ये गिर्यारोहणाचे प्राथमिक प्रशिक्षण घेतल्यानंतर रमाकांतची हिमालयीन कारकिर्द सुरु झाली. १९८२ मध्ये कोटेश्वर, जून ८३ मध्ये सेंट्रलपिक तर सप्टेंबर मध्ये सुली टॉप, ८४ साली श्र्वेतवर्ण अशी रमाकांतची हिमालयीन मोहिमांची चढती कमान राहिली. ८५ साली ह्याच अनुभवाच्या आधारे भागीरथी - २ या हिमशिखरावरील मोहिमेचे नेतृत्व आणि शिखरवीर अशा दुहेरी भूमिका रमाकांतने यशस्वीरित्या पार पाडल्या १९८६ च्या जून-जुलैमध्ये रमाकांतच्या नेतृत्वाखाली सुली टॉपचे आव्हान स्विकारण्यात आले. अजिंक्य अशा सुली टॉपवरीलही पहिलीच यशस्वी मोहिम ठरली. रमाकांत सुली टॉपचा शिखरवीर देखील आहे.

१९८७ मध्ये फाबरांग (शिखरवीर), १९८८ च्या कांचनजंगा मोहिमेत ७२७५ मीटरपर्यंत (कॅम्प-४) आरोहण, ९२ मध्ये मेंथोसा, २००४ मध्ये श्यामवर्ण बामक आदी मोहिमांमध्ये रमाकांतचा सहभाग होता. रमाकांतच्या नेतृत्वाखाली १९९१ साली गंगोत्री भागातील अजिंक्य अशा योगेश्वर शिखरावर यशस्वी आरोहण करण्यात आले. रमाकांतने सहाद्रीच्या कातळकड्यांवर प्रस्तरारोहणसुद्धा केले आहे. हिमालयीन गिर्यारोहण मोहिमांबरोबरच त्याने सिमला-काझा, लेह-लडाख, कारगील, श्रीनगर अशी मोटार सायकलमोहिम (जून १९९६) केली आहे.

श्री. रमाकांत महाडीक ह्यांच्या गिर्यारोहण क्षेत्रातील अमुल्य योगदानाबद्दल त्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान प्रदान करण्यात आला.

गिरिमित्र गिर्यारोहक (मरणोत्तर)

स्व. श्री. अनिल कुमार

अनिलने ७८-७९ च्या दरम्यान पोद्दार कॉलेजातीलहायकर्स क्लबच्या माध्यमातून दऱ्याखोऱ्यातीलभटकंतीला सुरुवात केली. पुढीलवर्षी दार्जिलिंग येथून त्याने गिर्यारोहणाचे प्राथमिक प्रशिक्षण घेतले. त्यानंतर अनिलच्या गिर्यारोहण मोहिमांचा धडाकाच सुरु झाला.

सह्याद्रीतीलमोहिमांबरोबरच हिमालयातीलमोहिमांचाही त्याचा वेग वाढत गेला. १९८२ मध्ये जोगीन, ८३ मध्ये मकरबेह या मोहिमा यशस्वी झाल्या. १९८५ मध्ये गिरिविहारने आखलेल्या स्वर्गरोहीणी ३ व ४ या मोहिमेचे नेतृत्व अनिलकुमारने केले. १९८६ च्या कामेटवरीलशेर्पाचा सहभाग नसलेल्या मोहिमेत अनिलने शिखरावर यशस्वी आरोहण केले. १९८८ च्या कांचनजंगा शिखरावरीलपहिल्या नागरी मोहिमेत देखीलअनिलचा महत्वाचा सहभाग होता. १९८७ ला फाब्रांग, ८९ मध्ये मेंथोसा, ९० मध्ये देवतिब्बा तर ९२ ला स्वर्गरोहीणी - साऊथ फेस आरोहण अशा विविध मोहिमांमध्ये त्याने सिंहाचा वाटा उचलला.

हिमालयातील मोहिमांबरोबरच सह्याद्रीतील प्रस्तरारोहणातदेखील अनिलने आपला ठसा उमटवला आहे. अनिलआघाडीचा गिर्यारोहक तर होताच, पण मोहिमांच्या व्यवस्थापनात देखीलतो वाकबगार होता. प्रस्तरारोहण शिबिरांचा कुशलप्रशिक्षक अशी त्याची ख्याती होती. गिर्यारोहणासंदर्भातीलत्याचे वाचन अफाट होते. त्यातूनच मग अल्पाइन स्टाईलएक्सपिडिशनसारखे नवनवे प्रयोग त्याच्या डोक्यात सदैव घोळत असत. गिरिविहारच्या चिल्ड्रेन अँडव्हेंचर कॅम्पमध्ये त्याने मोलाचे योगदान दिले होते. गिरिविहारचे अध्यक्षपदही त्याने काही काळ भूषविले.

डिसेंबर ९२ मध्ये माहुली परिसरातीलभटोबा सुळक्यावर आरोहण करतांना त्याचा अपघाती मृत्यु झाला.

अनिलकुमार यांच्या गिर्यारोहण क्षेत्रातीलयोगदानाबद्दलत्यांना गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान (मरणोत्तर) प्रदान करण्यात आला.

गिरिमित्र गिरिभ्रमण

श्री. उमेश झिरपे

उमेशने १९७८ मध्ये व्हॅली ऑफ फ्लॉवर्सच्या ट्रेकपासून डोंगरातीलभटकंतीला सुरुवात केली. गिर्यारोहणातीलप्राथमिक आणि प्रगत अभ्यासक्रम पूर्ण करून त्याने आपल्या वाटचालीला योग्य दिशा मिळवून दिली. आरोहक आणि गिरिप्रेमी या संस्थातून त्याने गिर्यारोहणातीलवेगवेगळी शिखरे गाठली. सह्याद्रीतीलचाळीसहून अधिक प्रस्तरारोहण मोहिमा आणि हिमालयातीलमांदा पर्वत (नेतृत्व), भृगु पर्वत (शिखरवीर), सुदर्शन, शिवलिंग असा त्याच्या गिर्यारोहणाच्या कारकिर्दीचा चढता आलेख आहे.

गिरिप्रेमी संस्थेने १९८६ मध्ये सह्याद्रीतीलगिर्यारोहणासाठी आरोहक ही जुळी संस्था स्थापन करून तिची जबाबदारी उमेशकडे सोपविली. ती त्याने आजतागायत यशस्वीपणे पार पाडत सह्याद्रीतीलअनेक मोहिमा आयोजित केल्या. त्यामुळे पुण्यातीलप्रस्तरारोहकांना मोलाचे प्रोत्साहन मिळाले. गेल्या सहा-सात वर्षांपासून गिरिप्रेमी संस्थेची जबाबदारीही उमेशकडे आली आहे. गिरिप्रेमीच्या माध्यमातून हिमालयीन मोहिमांचे आयोजन करून हिमालयातीलगिर्यारोहणाची गिरिप्रेमी संस्थेची उज्वलपरंपरा त्याने वृद्धीगत केली आहे.

गिरिप्रेमी व आरोहक या संस्थांच्या माध्यमातून केलेल्या कार्यासाठी श्री. उमेश झिरपे यांना गिरिमित्र गिरिभ्रमण सन्मानाने गौरविण्यात आले.

गिरिमित्र सामाजिक कार्य

चक्रम हायकर्स, मुलुंड

१९८२ साली मुलुंड येथे स्थापन झालेल्या चक्रम हायकर्सने गिर्यारोहण क्षेत्रात आपली वेगळी ओळख प्रस्थापित केली आहे. गिर्यारोहणातील विविध उपक्रमांद्वारे या क्षेत्राच्या प्रसारात त्यांनी मोलाचे योगदान दिले आहे. गेल्या २५ वर्षांच्या कालावधीत गिर्यारोहणाबरोबरच सामाजिक कर्तव्याची जाण ठेवत त्यांनी डोंगरदऱ्यात रहाणाऱ्या ग्रामस्थांसाठी वेळोवेळी यथाशक्ती मदतकार्य केले आहे.

२६ जुलै २००५ रोजी संपूर्ण महाराष्ट्राला अतिवृष्टीने घेरले होते. कोकणातील गावांमध्ये महापुराने हाहाकार माजवला होता. त्यावेळी चक्रमच्या कार्यकर्त्यांनी त्वरित मदत कार्याची योजना आखली. महाडजवळील ओंबळी आणि केवनाळे या दुर्गमतेमुळे सरकारी मदत पोहाचू न शकलेल्या गावांमध्ये त्यांनी मदत कार्य केले. तब्बल ३०० कुटुंबांना ताट-वाटी, शिधा, अंधरुण-पांघरुण अशी मदत संस्थेतर्फे पुरविली गेली. केवळ दोन दिवसांत सुमारे चार लाखांचा निधी जमा करून हे मदत कार्य केले गेले. त्याचबरोबर पनवेलजवळील ग्रामीण शाळांमध्ये २००० वहांचे वाटप करण्यात आले. चक्रम हायकर्सने केलेल्या या मदत कार्याबद्दलची कृतज्ञता आजही तेथील गावकऱ्यांच्या बोलण्यातून व्यक्त होते.

चक्रम हायकर्स या संस्थेने केलेल्या या सामाजिक कार्याबद्दल गिरिमित्र सामाजिक कार्य सन्मानाने त्यांचा गौरव करण्यात आला.

गिरिमित्र सन्मान २००८

गिरिमित्र जीवनगौरव सन्मान श्री. मोतीराम व्ही. माळी

खरं तर प्राध्यापकासारखी नोकरी लाभल्यानंतर एखाद्याने छान सुखवस्तु जीवन व्यतित केलं असतं, पण माळी सरांना याच दरम्यान गिर्यारोहणाचा छंद जडला. १९५३-५४ च्या दरम्यान महाराष्ट्र ट्रेकींग अँड कल्चर सोसायटीच्या माध्यमातून सरांची भटकंती सुरु झाली. इंटर कॉलेजिएट हायकर्स, युनिवर्सिटी हायकर्स अँड माऊटेनिअर्स सोसायटी आणि गिरिविहारच्या स्थापनेत सरांचा महत्वाचा सहभाग होता. या सर्व कालखंडात सरांनी सहयाद्रीत प्रचंड भटकंती केली. प्रस्तरारोहणाचे तंत्र आत्मसात केले. प्रस्तरारोहण प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन पण केले. गिर्यारोहणाचे तंत्रशुद्ध प्रशिक्षण घेण्यासाठी त्यांनी मग डब्ल्यू. एच. एम. आय. मधून बेसिक व अँडव्हान्स कोर्स पूर्ण केले.

सरांच्या या उत्साहाला वाट मिळाली ती हनुमान मोहिमेमुळे. गिरिविहारने आखलेल्या गढवाल हिमालयातील हनुमान या अजिंक्य शिखरावरील आणि महाराष्ट्रातील पहिल्या मोठ्या नागरी मोहिमेचे उपनेतेपद सरांनी सांभाळले. या मोहिमेमुळे महाराष्ट्रातील गिर्यारोहकांना हिमशिखरांचे वेड लागले.

नंतरच्या काळात सरांनी गिरिविहारच्या माध्यमातून गिर्यारोहणाच्या प्रसारास वेग दिला. गिरिविहारचे ते बराच काळ अध्यक्षदेखील होते. रक्तातच शिक्षकीपेशा भिनलेला असल्याने माळी सरांनी महाराष्ट्रातल्या अनेक पिढ्यांना गिर्यारोहणाचे धडे दिले आणि आजदेखील त्यांचे हे कार्य चालू आहे. मैत्रीपूर्ण वागणूक व नम्रपणा अंगी असलेले सर आजपर्यंत अनेकांचे मार्गदर्शक ठरले. त्यामुळेच महाराष्ट्रात गिर्यारोहणाचा पाया रचनाऱ्या काही मोजक्या मंडळींमध्ये सरांचा समावेश होतो.

गिर्यारोहण क्षेत्राच्या सर्वांगीण प्रसाराकरिता व प्रगतीकरीता बहूमूल्य योगदानबद्दल प्राचार्य मोतीराम माळी यांना “गिरिमित्र जीवनगौरव सन्मान” देऊन ऋणनिर्देश करण्यात येत आहे.

गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान श्री. दिलीप लागू

दिलीपचे डोंगरातले पहिले पाऊल अर्थातच सहयाद्रीच्या प्रांगणात पडले. गिरिविहारच्या माध्यमातून त्याची डोंगराशी जवळीक वाढू लागली. पुढे मात्र हिमालयाला गवसणी घालण्यावर त्याने लक्ष केंद्रीत केले. १९८२ च्या सुमारास एच. एम. आय. दार्जिलिंग येथून गिर्यारोहणाचे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण केले आणि तेव्हापासून दिलीप हिमालयात रमू लागला. १९८३ मध्ये लदाखी क्षितीधर ही मनाली परिसरातील दोन शिखरं सर केली. १९८५ मध्ये कालानाग या गढवाल हिमालयातील शिखरावर यशस्वी आरोहण केले तर १९८६ मध्ये शेर्पाशिवाय आखलेल्या कामेट शिखरावर दिलीपने २२००० फुटांपर्यंत आरोहण केले व १९८७ मध्ये देवतिब्बा सर केले.

त्याच्या आतापर्यंतच्या या सर्व अनुभवाचा उपयोग झाला तो कांचनगंगा मोहिमेत. १९८८ साली गिरिविहारतर्फे आखलेल्या ८००० मीटरपेक्षा अधिक उंचीवरील हिमशिखरावरील पहिल्याच भारतीय नागरी मोहिमेचे उपनेतेपद दिलीपने यशस्वीपणे सांभाळले.

या मोहिमेनंतर मात्र दिलीपने संस्थात्मक कार्यात पुढाकार घेतल्याचे जाणवते. गिर्यारोहकांना सामग्री, शिष्यवृत्ती देणे अशासाठी स्थापलेल्या कांचनजंगा माऊटेनिअरींग फाऊंडेशनचा कारभार तब्बल २० वर्षे दिलीपने सांभाळला आहे. तसेच शाळकरी मुलांसाठी प्रशिक्षण देणाऱ्या रानफूल प्रकल्पाशीही तो निगडीत होता. गिरिविहार या महाराष्ट्रातील सर्वात जुन्या संस्थेचे अध्यक्षपद तब्बल १० वर्षे दिलीपने सांभाळले आहे.

दिलीपचे आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे गिर्यारोहणातील कोणत्याही सामाजिक उपक्रमासाठी त्याची होणारी मदत. मध्यवर्ती ठिकाणी असणारे त्याचे व्यवसायाचे ठिकाण हे नावनंदणी, संपर्क अशा सर्वच कामासाठी सर्वाना उपलब्ध असते.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील दिलीप लागू यांच्या या कामगिरीबद्दल त्यांना “गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने” गौरविण्यात येत आहे.

गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान

श्री. अरुण सावंत

अरुणच्या डोंगरभटकंतीला १९७५ पासून सुरुवात झाली. नुसत्याच चालू असलेल्या भटकंतीला दिशा मिळाली ती गिरिविहारच्या १९७९ मधील प्रस्तरारोहण शिबिरामुळे. पुढे १९८० साली प्छयेथुन गिर्यारोहणाचा बेसिक कोर्स पूर्ण केल्यानंतर अरुणची कारकिर्द जोमाने सुरु झाली.

गिरिविहार आणि हॉलिडे हायकर्सच्या माध्यामातून त्याने फ्रेंडशिप, लदाख, मनाली, क्षितीधर, सैफी, भागीरथी अशा हिमालयीन मोहिमांमध्ये भाग घेतला. पण अरुणचा ओढा हिमालयापेक्षा सहयाद्रीकडेच अधिक होता.

१९८४ पासून त्याने सहयाद्रीमध्ये प्रस्तरारोहणाचा धडाकाच लावला. तुंगी, माहुली भटोबा, तैलबैलाची भिंत, हरिश्चंद्रगडाजवळील शेंडी सुळका, कळकराय, भिव्याची काठी अशी सुळके आरोहणाची मालिकाच सुरु झाली. त्याचबरोबर छोटया मोठया प्रस्तरभिंती देखील सर केल्या गेल्या. पण प्रस्तरारोहणात अरुणचे नाव ठळकपणे पुढे आले ते ड्यूक्स नोज अर्थात नागफणीच्या सुळक्यावरील पहिल्या यशस्वी चढाईमुळे. तब्बल ८०० फुटांच्या प्रस्तरभिंतीवर आरोहण करुन त्याने ड्यूक्सवरील पहिले यशस्वी आरोहण नोंदविले. दरम्यान कोकणकड्याची भवानीची धार, अशेरीगडाची भिंत, तैलबैल्याजवळील नवरा सुळका, धोडपची १५० फूट प्रस्तरभिंत अशी ही मालिका चढतीच राहिली.

प्रस्तरारोहणातील कौशल्य व अनुभवाचा उपयोग अरुणने रेस्क्यू ऑपरेशनसाठी केला. १९८६ मध्ये कोकणकड्यावरील एका दुर्दैवी अपघाताच्या घटनेत अरुणने भर पावसाळयात अजस्र कोकणकड्यावरून रॅपलिंग करुन कड्याखालील मृतदेह खाली आणला. पुढील काळात त्याने रॅपलिंग व व्हॅली क्रॉसिंगमध्ये अनेक उपक्रम यशस्वी केले. महत्वाचे म्हणजे गिर्यारोहणातून निवृत्त न होता अरुण आजदेखील नव्या पिढीतील चमूबरोबर विविध उपक्रम जोमाने यशस्वी करीत असतो.

गिर्यारोहणातील अरुण सावंतच्या या मोलाच्या कामगिरीबद्दल त्यास “गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने” गौरविण्यात येत आहे.

गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान

श्री. प्रदीप केळकर

१९७८ च्या दरम्यान प्रदीपची डोंगराशी ओळख झाली आणि ओघानेच प्रस्तरारोहणाची देखील. त्याचवर्षी महाराष्ट्रात सुळके आरोहणास सुरुवात झाली होती. साहजिकच प्रदीपची नजर या सुळक्यांकडे वळू लागली. हॉलिडे हायकर्स व नेचर लव्हर्सच्या काही अनुभवी प्रस्तरारोहकांबरोबर १९७९ च्या डिसेंबरमध्ये त्याने लिंगाण्यावर आरोहण केले. या आरोहणामुळे प्रदीपच्या मनात निराळाच आत्मविश्वास जागृत झाला आणि तो एकापाठोपाठ एक सुळके सर करू लागला. डिसेंबर १९८४ ते ८५ च्या दरम्यान अश्वमेध मोहिमेद्वारे त्याने वजिर, लूजबोल्डर, नवरी, नवरीची करवली अशा सुळक्यांवर आरोहण केले. त्याच्या सुळके आरोहणाचा धडाका इतका होता की १९८५ मध्येच ढाकच्या बहिरीच्या सुळक्यावरील आरोहणानंतर त्याचे सुळके आरोहणाचे अर्धशतक पूर्ण झाले. मग शंभरी गाठण्याचा त्याने दृढनिश्चयच केला. बाण, टकमक, भवानी कडा, आजोबाची प्रस्तरभिंत, ड्यूक्स नोज, खडा पारशी, तैलबैला, तुंगी अशी एकेक आव्हाने स्विकारीत १९९४ मध्ये मुंब्याच्या माकडकड्यावरील आरोहणाने सुळके आरोहणाचे शतक गाठले. या शतकी वाटचालीत सुमारे ४० सुळक्यांवरील पहिलेच

आरोहण होते.

प्रदीपच्या या सुळक्यांच्या शतकी कारकीर्दी बद्दल महाराष्ट्र शासनातर्फे श्री शिवछत्रपती पुरस्कार देऊन त्याचा गौरव करण्यात आला. प्रदीपने सहयाद्रीतील या पराक्रमाबरोबरच हिमालयातदेखील काही मोहिमा यशस्वी केल्या आहेत.

प्रदीपच्या वैयक्तिक कामगिरीबरोबरच त्याने गिर्यारोहणाचे वेड दूर कोकणात रुजविण्याचे महत्वाचे कार्य केले आहे. पुणेमुंबईकरांची कोणतीही पार्श्वभूमी नसलेल्या रत्नागिरीतील प्रदीपने स्थापलेली रत्नदुर्ग माऊटेनिअर्स आज प्रगतीपथावर आहे.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील प्रदीप केळकर यांच्या या योगदानाबद्दल त्यांना “गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मानाने” गौरविण्यात येत आहे.

गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान

श्री. संजय बोरोले

महाविद्यालयीन जीवनातच म्हणजेच १९७९ पासून संजयला डोंगराची ओळख होऊ लागली. गिरिविहारने आयोजित केलेल्या प्रस्तररोहण शिबिरातून त्याला गिर्यारोहण क्षेत्राने जणू खेचूनच घेतलं. मुंब्रा व कान्हेरीत प्रस्तरारोहणाचं कौशल्य विकसित करतानाच त्याला सहयाद्रीतील सुळके साद घालू लागले. लिंगाणा, हडबीची शेंडी असे सुळके सर करतानाच त्याची नजर आणखीन मोठ्या आव्हानांकडे वळू लागली. १९८२च्या अखेरीस अनिलकुमार बरोबर त्याने दोनवेळा वानरलिंगीवर आरोहणाचा प्रयत्न केला. अखेरीस नवीन साधनांच्या सहाय्याने कृत्रिम प्रस्तरारोहणाचे तंत्र वापरीत मार्च १९८३ मध्ये वानरलिंगीचे आरोहण यशस्वी झाले.

एव्हाना कामकाजाच्या ठिकाणीच म्हणजे टाटा पॉवर मध्ये त्याने डोंगरवेड्यांबरोबर मोहिमा सुरु केल्या. आता त्याला हिमालय साद घालू लागला होता. १९८३ ला त्याने एन.आय.एम. मधून गिर्यारोहणाचे प्राथमिक प्रशिक्षण घेतले. १९८५ मध्ये स्वर्गरोहिणी-२ हे अजिंक्य शिखर सर केले तर १९८५ मध्ये शेर्पाशिवाय आखलेल्या कामेट शिखरावर त्याने यशस्वी आरोहण केले.

या सर्वांची परिणीती म्हणजे १९८८ च्या कांचनगंगा मोहिमेतील त्याचा सहभाग. भारतातील ८००० मीटर वरील या पहिल्या नागरी मोहिमेत एक आघाडीचा आरोहक, उपनेता व क्लार्ईबिंग लिडर अशा अनेक महत्वाच्या जबाबदाऱ्या त्याच्यावर होत्या. या मोहिमेच्या सरावासाठी आयोजित फाबरांग या मोहिमेत त्याने शिखरमाथा गाठला.

कांचनगंगावरील आरोहण अत्यंत खडतर होते. संजुच्या क्लार्ईबिंग लिडर या नात्याने मिळालेल्या मार्गदर्शनामुळे मोहिमेने ८२०० मीटर पर्यंत आरोहण केले. स्वतः संजुने ७२७५ मीटर पर्यंत आरोहण केले पण तेथे त्याची तब्बेत बिघडली म्हणून तो खाली उतरू लागला आणि कॅंप २ जवळ हायपोथर्मिया या विकाराने संजयचा दुर्दैवी अंत झाला.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील या छोट्याशा कारकीर्दीत संजय बोरोलेने बहुमोल योगदान दिले आहे, त्याचे ऋण गिर्यारोहकांवर कायम राहिल. संजयच्या या योगदानाबद्दल त्याला “गिरिमित्र गिर्यारोहक सन्मान” (मरणोत्तर) देऊन त्याच्या कार्याचे ऋणनिर्देश करण्यात येत आहे.

गिरिमित्र गिरिभ्रमण सन्मान

श्री. श्रीधर दळवी

जानेवारी १९८३च्या दरम्यान युथ होस्टेलच्या हिमालयीन ट्रेकने श्रीधरची डोंगराशी ओळख झाली. ट्रेकमधील सहकाऱ्यांच्या ओळखीनेच यंग झिंगारो ट्रेकर्सशी संपर्क झाला आणि पुढे तीच श्रीधरची ओळख बनून राहिली.

संस्थेच्या रौप्यमहोत्सवी वाटचालीकडे नजर टाकली असता लक्षात येतं की यातील प्रत्येक उपक्रम आणि श्रीधर हे अगदी एकजीव मिश्रण आहे. संस्थेमार्फत प्रत्येक प्रजासत्ताकदिनी आखला जाणारा समुहाने सुळके आरोहणाचा उपक्रम, लहान मुलांची शिबिरं, कांचनगंगा मोहिमेच्या सामग्रीची बांधाबांध, “सांगाती सहयाद्रीचा” या भ्रमंतीसाठी उपयुक्त पुस्तकाची निर्मिती, अंधमित्रांसाठी आखलेल्या तब्बल २५ सहयाद्रीतल्या मोहिमा, लदाखी व क्षितीधर ही अंधमित्रांसोबतची हिमालयीन मोहिमा अशा एकूण एक उपक्रमात श्रीधराने पूर्णपणे झोकून दिले होते. इतर कोणत्याही सभा-समारंभात, उत्सवात कोणताही सहभाग न घेणारा श्रीधर गिर्यारोहणातील कोणत्याही उपक्रमास सदैव हजर असायचा.

श्रीधरने आजवरच्या कारकिर्दीत केलेल्या प्रत्येक मोहिमेला, भटकंती संस्थेचा आधार होता. वाय झेड सारख्या वेगवेगळे उपक्रम यशस्वी करणाऱ्या गिर्यारोहण संस्थेच्या २५ वर्षांच्या वाटचालीत श्रीधरने महत्वाचे योगदान दिले आहे. पद-प्रसिध्दीपासून दूर राहून संस्था वाढविणे, पर्यायाने गिर्यारोहण क्षेत्राची वाढ करणे, हेच ध्येय त्याच्या समोर आहे.

गिर्यारोहण क्षेत्रातील श्रीधर दळवी यांच्या या योगदानाबद्दल त्यांना “गिरिमित्र गिरिभ्रमण सन्मानाने” गौरविण्यात येत आहे.

गिरिमित्र सामाजिक कार्य सन्मान

यंग झिंगारो ट्रेकर्स, मुंबई

आपण धडधाकट मंडळी डोंगरदऱ्यात मुक्तपणे भटकतो, निसर्गसौंदर्याचा आनंद लुटतो. पण केवळ एखाद्या शारिरीक कमतरतेमुळे काहीना डोंगराचा आनंद घेता येत नाही. अशाच अंधमित्राची भेट यंग झिंगारोच्या एका सभासदाशी झाली आणि त्याने ट्रेकला येणाचा हट्ट धरला. वाय झेडने हा हट्ट पुरवायचे आव्हान स्वीकारले आणि गिर्यारोहणाच्या क्षेत्रात एका वेगळ्या अध्यायाला सुरुवात झाली. १५ ऑगस्ट १९८३ साली दुर्गदुर्गेश्वर रायगडावर तब्बल २५ अंधमित्रांना स्वराज्याच्या राजधानीची अनोखी भेट घडली. पुढे मग प्रत्येक स्वातंत्र्यदिनी तब्बल २५ वर्षे हा उपक्रम अव्याहत सुरू राहिला. तुंग, राजगड, कळसूबाई, हरिश्चंद्रगड, अवंध पट्टा अशा मोहिमा झाल्या. अवंध पट्टा व हरिश्चंद्रगडावर तर तब्बल ३० अंध व १० मूकबधिरांना मिळून २ दिवासांचा ट्रेक यशस्वी केला. सहयाद्रीतील भटकतीनंतर हिमालयाकडे नजर गेली नाही तरच नवल.

मग एच.एम.आय. दार्जिलिंग येथे वाय झेडच्या सहकाऱ्यांनी १२ जणांच्या दोन तुकड्यांनी गिर्यारोहणाचा अभ्यासक्रम पूर्ण केला. तसेच महिलांच्या एका तुकडीने देखील हा खडतर अभ्यासक्रम पूर्ण केला. प्रशिक्षणाचा कस लागला तो हिमालयीन मोहिमेत. संस्थेच्या दहाव्या वर्धापनदिनाचे निमित्त साधून लदाखी (१७५०० फूट) व क्षितीधर (१७२२२ फूट) या हिमशिखरांवर मोहिमा आखण्यात आली. १० अंध व १ मूकबधिर गिर्यारोहकांच्या तुकडीने या दोनही शिखरांवर यशस्वी आरोहण केले. गिर्यारोहणाच्या जागतिक इतिहासात नोंदविला गेलेला असा हा पहिलाच उपक्रम होय.

“यंग झिंगारो ट्रेकर्स” च्या या सामाजिक योगदानबद्दल त्यांना “गिरिमित्र सामाजिक कार्य” सन्मानाने गौरविण्यात येत आहे.

उत्कृष्ट गिर्यारोहक २००७-०८

श्री. आनंद माळी

उत्कृष्ट प्रस्तरारोहक २००७-०८

श्री. कृष्णा ढोकळे